

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
Kopia till:
ju.L5@regeringskansliet.se

Remissvar avseende betänkandet En straffreform (SOU 2025:66)
(Ju2025/01317)

Statens institutionsstyrelse (SiS) har, utifrån de utgångspunkter som myndigheten har att beakta, följande synpunkter på förslagen i betänkandet. SiS synpunkter utgår från den kunskap myndigheten har om målgrupperna barn och unga samt vuxna med skadligt bruk och beroende.

Förslagens konsekvenser för barn och unga

Förslagen i betänkandet bör ses i ljuset av samtliga pågående lagstiftningsreformer som påverkar målgruppen barn och unga. I barnkonsekvensanalysen (*avsnitt 16.5.*) har inte beaktats de konsekvenser som förslagen kan få för barn som misstänks för eller har blivit dömda för brott, sett till alla de parallella lagstiftningsförslag som finns på straffrättens område som rör barn och unga¹. Reformförslagen kan sammantaget komma att innebära att barn och unga i större utsträckning och under längre tid än i dag kommer att avtjäna frihetsberövande påföljder samt häktas i större omfattning och under längre tid än i dag. Flera skärpande straffmättningsgrunder kan även komma att aktualiseras samtidigt. Det går därför inte att utesluta att ett kommande regelverk som helhet kan komma att strida mot barnkonventionens artikel 37, av vilken det framgår att gripande, anhållande, häktning, fängslande eller annat frihetsberövande av ett barn får användas endast som en sista utväg och för kortast lämpliga tid. Utvecklingen innebär en risk för oproportionerligt höga straff när det gäller barn och unga.² Det är en stor brist att dessa aspekter inte har omhändertagits i utredningens barnkonsekvensanalys.

¹ Se SOU 2023:44, SOU 2024:39, SOU 2024:55, SOU 2024:93 och SOU 2025:11, SiS vill särskilt hänvisa till myndighetens remissvar avseende SOU 2023:44 och SOU 2025:11.

² När det gäller de samlade effekterna av olika straffskärpningar gällande barn, se bl.a. FN:s kommitté för barnets rättigheter, allmänna kommentar nr 24 (2019) om barnets rättigheter i det straffrättsliga systemet, CRC/C/CG/24, p. 2, 22, 76 och 77 samt Sammanfattande slutsatser och rekommendationer om Sveriges kombinerade sjätte och sjunde periodiska rapport CRC/C/SWE/CO/6–7, p. 44 och 45 (a).

Förslagens konsekvenser för vuxna med skadligt bruk och beroende

Lagstiftaren bör, när det gäller förslaget i *avsnitt 6.4.3* om att överlämnande till vård enligt lagen (1988:879) om vård av missbrukare i vissa fall, LVM, ska utgå ur påföljdssystemet, avvakta andra pågående lagstiftningsarbeten avseende vuxna med skadligt bruk och beroende innan ett ställningstagande görs i frågan.³ Frågan bör lämpligen tas om hand i ett sammanhang där målgruppens behov kan analyseras i ett helhetsperspektiv. I sammanhanget vill SiS även föra fram följande.

Vård med stöd av LVM avser sådana situationer där en individs missbruk är så omfattande att allvarliga medicinska eller sociala skadeverkningar är nära förestående. Målgruppen har ett mycket komplext vård- och behandlingsbehov och sociala insatser är avgörande för att möjliggöra en väg tillbaka till samhället, utan återfall i missbruk eller i brottslighet. Den dömde har ofta, åtminstone i ett inledande skede, behov av att vårdas vid en låst enhet där omvårdnad, återhämtning och motivationsarbete kan ske. SiS kan svårt se att detta kan uppnås genom placering vid familjehem eller HVB, utifrån särskild föreskrift avseende boende eller vid vårdvistelse. Målgruppens komplexa vårdbehov innebär, utifrån SiS erfarenhet, stor risk för att den dömde – särskilt under de inledande månaderna av vården – kan ha svårt att uppfylla särskilda föreskrifter. Det torde därför inte sällan komma att uppstå sådana situationer som kan leda till att domstol upphäver beslutet om att ett fängelsestraff ska vara villkorligt. SiS ser av nu nämnda skäl att placering vid anstalt kan komma att aktualiseras relativt ofta för denna grupp. Här behöver lagstiftaren, om man går vidare med förslagen, säkerställa att målgruppens vård- och behandlingsbehov kan tas om hand av Kriminalvården.

Förslagens ekonomiska konsekvenser för SiS (avsnitt 16.2.5)

Utredningens förslag kan, utifrån tillämpning av nuvarande bestämmelser i lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård, komma att innebära en ökning av antalet dömda som ska verkställa sluten ungdomsvård samt längre verkställighetstider.⁴ Förslagen kan även föra med sig ett större antal placeringar vid myndigheten med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.⁵ Mot denna bakgrund delar SiS *inte* utredningens bedömning att det inte kommer att uppstå några kostnadsökningar för myndigheten som

³ Se SOU 2023:5 och Samsjuklighetsdelegationen (beslut om inrättande av en delegation för att genomföra en reform för mer samordnade, behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet, S 2025/00072).

⁴ Om förslagen i SOU 2023:44 inte genomförs innebär det att fler barn och unga skulle avtjäna sluten ungdomsvård vid SiS och att vården skulle pågå under längre tid än idag. En sådan ökning skulle därmed ske från tiden för nu aktuellt förslags ikraftträdande.

⁵ Denna bedömning gäller oavsett om förslagen i SOU 2023:44 genomförs eller inte.

inte kan hanteras inom befintliga anslag. Denna fråga bör hanteras i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektören Elisabet Åbjörnsson Hollmark. I den slutliga handläggningen har överdirektören Caroline Oredsson, tillförordnade ekonomi- och planeringsdirektören Annika Andersson Ribbing, rättschefen Eleonore Källstrand Nord och sektionschefen Erla Thorisdottir deltagit. Föredragande har varit juristen Katarina Samuelsson.

Elisabet Åbjörnsson Hollmark

Statens institutionsstyrelse

Besök Svetsarvägen 10
Adress Box 1062
171 22 Solna

Telefon 010-453 40 00
Fax 010-453 40 50

E-post registrator@stat-inst.se
Internet www.stat-inst.se

Org-nr 202100-4508

Underskriftssida

Det här dokumentet har skrivits under elektroniskt av de personer som listas i signaturpanelen.

Underskrifterna uppfyller kraven för avancerad elektronisk underskrift enligt definitionen i eIDAS (EU:s förordning 910/2014).

Notera, om dokumentet skrivs ut på papper, eller 'skrivs ut' till ett nytt PDF-dokument, följer de elektroniska underskrifterna inte med. Endast det elektroniskt underskrivna originaldokumentet kan valideras.

Elektronisk underskrift

Underskriftsmetod: Mobilt BankID
Namn: Elisabet Åbjörnsson Hollmark
Befattning: Generaldirektör
Datum och tid: 2025-10-09 11:14:15 GMT+02:00
Transaktions-ID: 7a501567c1ab415da2da32fd862069bf